

УДК 502.33 : 332.72 : 631.11

Р. М. Ступень,
к. е. н., доцент кафедри землеустрою,
Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.23.3

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РИНКОВОГО ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

R. Stupen,
Ph.D., Associate Professor Department of Land Management,
Lviv National Agricultural University, Dublyany

STATUS AND FEATURES OF MARKET TURNOVER OF AGRICULTURAL LAND IN UKRAINE

У статті охарактеризовано сучасний стан та особливості ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні. Визначено основні елементи ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення з урахуванням особливостей земельних ресурсів, як товару. Визначено, що існуючий механізм ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення реалізується в умовах обмеженого режиму дії закону попиту і пропозиції, обумовленого інституційними обмеженнями, а також умовами конкуренції, досконалою нееластичністю пропозиції землі. В процесі проведеного дослідження виявлено найбільш поширені елементи ринкового обігу земельних ділянок у сільському господарстві, враховуючи дію мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. Проаналізовано види, структуру та рівень активності транзакцій, які були реалізовані на національному та регіональному ринку земель сільськогосподарського призначення. До таких транзакцій за елементами ринкового обігу відносяться оренда (більше — ринку) та спадщина на земельні ділянки. Систематизовані проблемні питання в сфері ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення та запропоновані заходи щодо їх вирішення, а також обґрунтовано шляхи формування системи ефективного функціонування земельного ринку.

The article describes the current state and features of the market turnover of agricultural land in Ukraine. The main elements of the market turnover of agricultural land, taking into account the characteristics of land resources as a commodity, are identified. It is determined that the existing mechanism of market turnover of agricultural land is implemented in conditions of a limited mode of operation of the law of supply and demand, due to institutional constraints, as well as conditions of competition, perfect inelasticity of land supply. As a result, civil land transactions are not regulated, and its participants, the state and local government are experiencing economic losses. In the course of the study, the most common elements of the market turnover of land plots in agriculture were identified, taking into account the effect of the moratorium on the sale of agricultural land. The types, structure and activity level of transactions that were implemented on the national and regional market for agricultural land were analyzed. Such transactions for elements of market turnover include rent (more than — of the market) and heritage of land plots. The problematic issues in the field of market turnover of agricultural lands were systematized and measures for their solution were proposed, and ways to form a system for the effective functioning of the land market were justified. The development of the basic elements of the market turnover of agricultural land requires the introduction of effective regulatory mechanisms where the state should play a decisive role. Therefore, the development of state regulation of market turnover of agricultural land of destination should provide for the implementation of the following basic imperatives: the establishment of clear regulations for the circulation of land plots; introduction of risk insurance instruments in transactions with land plots; provision of special status to gratis land received for conducting private peasant farming, gardening, gardening, introducing restrictions on their free circulation (use); the introduction of mandatory auctions for the sale of state land.

Ключові слова: землі сільськогосподарського призначення, ринок, ринковий обіг земель, транзакція, елементи, оренда.

Key words: agricultural land, market, land market turnover, transaction, elements, rent.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Реформування земельних відносин в Україні розпочалося у 1991 році. У результаті де-монополізації земель відбулися докорінні

зміни форм власності на землю, розв'язано проблему забезпечення громадян земельними ділянками, введено плату за землекористування, сформовано систему нормативного регулю-

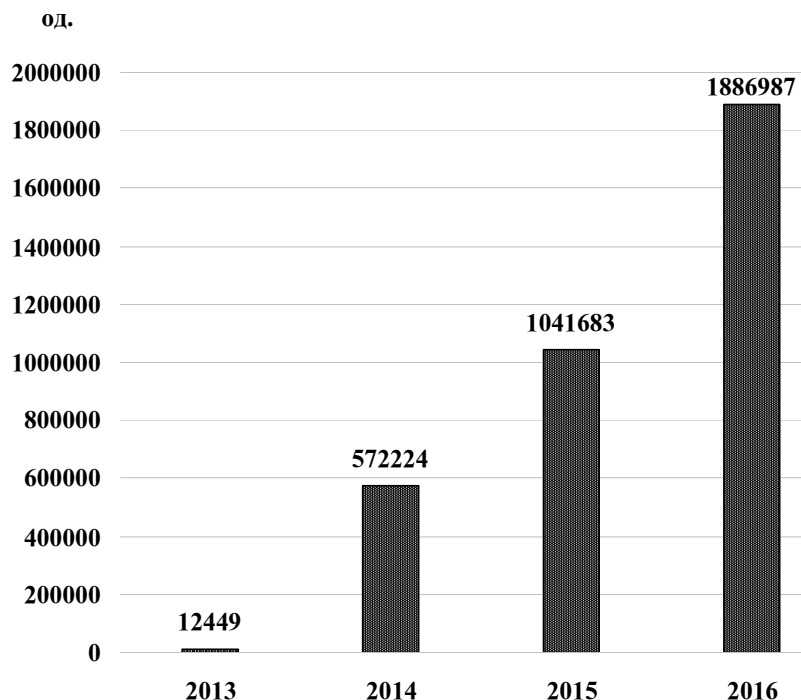

Рис. 1. Динаміка кількості транзакцій зі зміною власника/користувача земельної ділянки сільськогосподарського призначення в Україні, од.

Джерело: сформовано за даними Міністерства юстиції України.

вання земельних відносин тощо. Таким чином, було створено передумови для формування особливого сегмента ринкових відносин, а саме ринку земель сільськогосподарського призначення. Розвиток ринку земель в сільському господарстві пов'язаний з цілою низкою особливостей, які виходять із специфіки земель сільськогосподарського призначення як товару. Виходячи з цього та враховуючи значний земельно-ресурсний потенціал України, земельні активи можуть стати одним із важливих джерел інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки. За таких умов запровадження механізму поетапного та регульованого процесу обігу земель сільськогосподарського призначення дасть змогу забезпечити залучення в аграрну сферу довгострокових інвес-

тиційних ресурсів й нарощування виробничого потенціалу сільськогосподарської галузі країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні аспекти земельних відносин, проблеми реформування відносин власності та формування ринку сільськогосподарських земель знайшли своє відображення в наукових працях таких українських вчених: О.Д. Гнаткович, В.А. Голян, Д.С. Добряк, Й.М. Дорош, А.Г. Мартин, Л.Я. Новаковський, А.Я. Сохнич, М.Г. Ступень, А.М. Третяк, М.М. Федоров та інші. Безпосередньо дослідженню проблем ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення присвячено роботи О.І. Гуторова, І.В.

Таблиця 1. Основні показники та структура ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні, 2016 р.

Елемент ринкового обігу	Кількість транзакцій, од	Структура транзакцій за кількістю, %	Площа земель, за якими здійснювались транзакції, га	Структура транзакцій за площею, %
Оренда	1447221	76,11	8279900	84,24
Спадщина	337507	18,33	1447793	14,73
Купівля/Продаж	58226	3,13	35402	0,36
Міна/Дарування	29104	1,61	24437	0,25
Емфітевзис	14138	0,77	40507	0,41
Іпотека	791	0,05	674	0,01

Джерело: сформовано за даними Міністерства юстиції України.

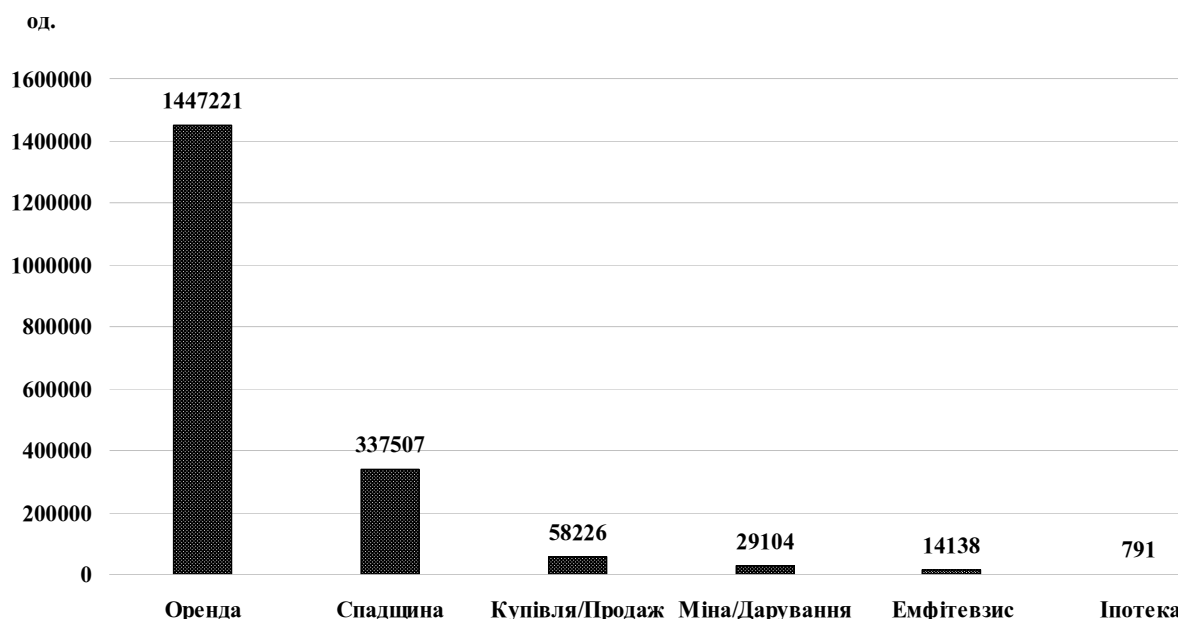

Рис. 2. Кількість транзакцій за елементами ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні, 2016 р.

Джерело: сформовано за даними Міністерства юстиції України.

Кошкалди, Ю.О. Лупенка, Б.Й. Пасхавера, П.Т. Саблука, Т.О. Степаненко, В.А. Торчука, О.В. Ходаківської, Г.І. Шарого та ін.

Зокрема Г.І. Шарий економічний обіг земель сільськогосподарського призначення визначає як систему перерозподілу земельних ділянок, призначених для потреб сільгоспвиробництва, між учасниками земельних правовідносин з метою формування системи землеволодіння і раціонального землекористування [1, с. 16]. Економісти-аграрники Ю.О. Лупенко та О.В. Ходаківська приходять до висновку, що [2, с. 5] невизначеність стосовно ринку сільськогосподарських земель спровокувала появу механізмів переходу прав на земельні ділянки в обхід мораторію, що, наприклад, призвело до активізації такого інституту, як емфітевзис, і викликало масові обурення серед фермерів та дрібних землекористувачів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Існуюча заборона на продаж земель сільськогосподарського призначення безпосередньо пов'язана з відсутністю дієвого механізму її ринкового обігу. В результаті цивільно-правові земельні угоди здійснюються не регульовано, а їх учасники, держава та місцеве самоврядування зазнають економічних втрат. Відтак існує нагальна необхідність економічного врегулювання питань, пов'язаних з відкриттям ринку земель в Україні, запровадження при цьому особливого механізму обігу земель сільськогосподарського призначення зі зба-

лансованим дотриманням та захистом інтересів всіх учасників земельних відносин. У зв'язку з цим, виникає потреба в комплексному аналізі сучасного стану та особливостей ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом майже всього ХХ ст. основу земельних відносин в Україні становила державна власність на землю, яка виникла в результаті націоналізації. Усі землі в межах країни формували єдиний державний фонд і надавалися лише у володіння та користування. Тобто, довгий час у радянській Україні існувала монополія на землю в цілому і на землі сільськогосподарського призначення, зокрема. Вона перебувала в безстроковому користуванні та перерозподілялася за рішенням державних органів. На початку дев'яностих років минулого сторіччя з прийняттям Земельного кодексу Української РСР в економіці країни активізувався конструктивний перехід до ринкової системи господарювання [3]. Усі галузі національної економіки, внутрішні, міжгалузеві зв'язки, система економічних відносин піддалися докорінній трансформації. Аграрні відносини і, як їх складові, земельні відносини також коректувалися з новими пріоритетами й завданнями виходячи з того, що однією з основ ринкової економіки є приватна власність на засоби виробництва [4—6].

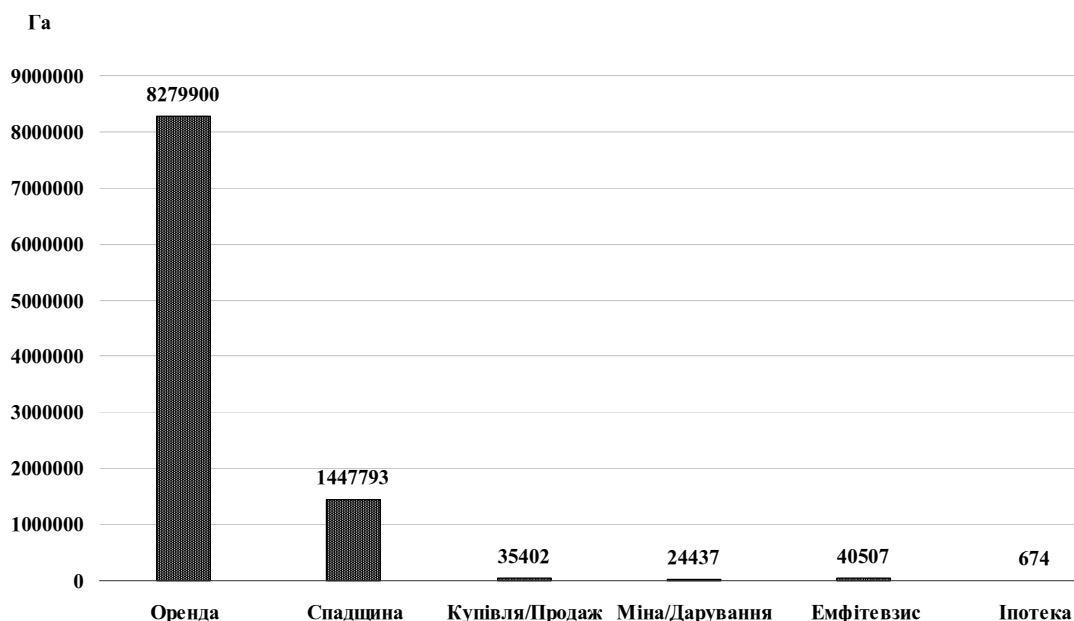

Рис. 3. Площа земельних ділянок, з якими відбулися транзакції за елементами ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні, 2016 р.

Таким чином, було створено передумови для формування особливого сегмента ринкових відносин, а саме ринку земель сільськогосподарського призначення. Загалом, ринок зе-

мель сільськогосподарського призначення можна визначити, як систему взаємовідносин та механізмів, що передбачають реалізацію земель власниками і землекористувачами еконо-

Таблиця 2. Кількість та площа земельних ділянок, з якими відбулися транзакції в сфері ринкового обігу сільськогосподарських земель за регіонами України, 2016 р.

Регіони	Продаж		Спадщина		Міна		Іпотека		Оренда		Емфітевзис	
	Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, га
АР Крим	–	–	3	5,8	–	–	–	23,7	2	9	–	–
Вінницька	2966	1892,9	23557	75931,7	96	478,7	25	7,8	11348	569242	948	1668,8
Волинська	17	456,1	7194	26118,1	824	441,1	9	12,8	16823	100446	7	18,2
Дніпропетровська	3263	1786,6	1232	84494,2	726	573,1	29	17,7	52227	390002	1212	4128,4
Донецька	799	1032,5	7666	56435,8	93	1737,5	1	7,1	33136	399332	967	2867,1
Житомирська	213	899,6	16546	49983,0	12	459,6	1	4,2	6573	378931	152	411,4
Закарпатська	1524	557,5	197	3468,8	811	269,0	6	1,6	5383	6899	159	141,8
Запорізька	27	1442,3	9166	89353,7	1223	1353,8	9	433,4	33936	415494	86	4151,1
Івано-Франківська	1189	579,2	9774	20622,5	1256	315,4	521	30,7	45328	136498	3	5,2
Київська	13956	5816,8	2723	52931,5	4281	2619,9	8	7,0	79812	495892	818	1716,8
Кіровоградська	228	2613,9	1124	117364,0	4177	5577,6	2	13,8	47886	532615	11	4401,8
Луганська	339	211,5	5271	33458,9	78	24,0	27	7,8	25695	269846	74	517,6
Львівська	238	559,3	16525	26092,2	1754	444,6	9	5,0	713	188699	17	31,4
Миколаївська	1629	2337,1	1577	48188,0	666	1635,5	11	1,8	38795	532208	342	1718,6
Одеська	2472	1315,4	15571	75926,3	679	291,4	11	4,4	684	343706	1438	4198,6
Полтавська	236	760,6	18447	114551,9	567	240,6	11	0,5	9149	568087	1664	4827,2
Рівненська	1417	255,5	11514	48428,2	826	210,4	4	23,4	4295	91389	56	162,4
Сумська	1923	741,8	27895	99712,4	516	240,8	19	20,9	93374	462889	1424	2485,1
Тернопільська	818	231,1	17662	36219,5	858	447,5	17	22,1	9834	330685	71	121,9
Харківська	3686	3260,8	1321	93778,2	99	1566,4	12	21,4	52112	462711	721	2293,2
Херсонська	13	1825,1	873	40037,5	1238	2594,5	13	4,6	38318	308149	33	1279,2
Хмельницька	3994	3279,4	22764	73644,3	185	640,9	9	0,7	11235	465003	179	382,4
Черкаська	2256	1570,1	1759	74057,1	1446	1522,9	3	0,8	88167	524475	89	2123,5
Чернівецька	125	359	6635	11480,0	1529	527,4	3	1,3	21713	69282	721	564,8
Чернігівська	149	1416,4	25377	95497,2	384	213,5	11	0,1	116988	417408	39	139,9
м. Київ	393	24,8	21	12,5	18	10,6	2	23,7	2	5	–	–
м. Севастополь	1	0,0	–	–	1	0,0	1	7,8	–	–	–	–

Джерело: сформовано за даними статистичного щорічника "Моніторинг земельних відносин в Україні: 2016–2017" з урахуванням корекції даних [7].

мічних інтересів шляхом перерозподілу земель сільськогосподарського призначення в процесі ринкового обігу прав власності (використання) на земельні ділянки у результаті якого відбувається зміна їх власника (користувача). Активність функціонування ринку сільськогосподарських земель визначається частотою їх ринкового обігу. На ринку сільськогосподарських земель здійснюються різні операції у сфері володіння, користування та розпорядження земельними ділянками. При цьому процедура реалізації юридично-правових і економічних відносин, які виникають в процесі обігу земельних ділянок прийнято називати транзакцією щодо земельних ділянок.

Так, динаміка кількості транзакцій зі зміною власника або користувача земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні останніми роками має тенденцію до зростання, зокрема у 2017 році їх було зареєстровано майже 1,9 млн одиниць (рис. 1).

Для визначення рівня значимості і пріоритетності того чи іншого елемента ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення розглянемо їх структуру на основі порівняльного аналізу. В Україні нині елементи ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, що передбачають повний перехід прав власності фактично не дієздатні (окрім успадкування), оскільки рішенням Верховної Ради України було винесено рішення про продовження мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. Так, на сьогодні найпоширенішим елементом ринкового обігу сільськогосподарських земель є оренда (табл. 1). Цей елемент ринкового обігу складає найбільшу частку всіх транзакцій щодо земель сільськогосподарського призначення (76,11%). Орендні відносини на сучасному етапі землекористування набувають все більшого значення, оскільки придбання земель сільськогосподарського призначення у власність, як вже говорилося, поки що стримується на законодавчому рівні дією мораторію на її продаж.

На рисунку 2 наведено дані щодо кількості транзакцій окремо для різних елементів ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення. Так, спадщина є другим за кількістю транзакцій елементом ринкового обігу земель, а саме 337,5 тис. (рис. 2).

Графік на рисунку 3 демонструє сучасний стан транзакцій щодо обігу земель сільськогосподарського призначення за площею. Станом на 01.01.2017 р. найбільші площі земель передаються в оренду, а саме 8279,9 тис. га (84,24% від загальної площі). На другій позиції за ак-

туальністю є транзакції передачі земель у спадщину — 1447,8 тис. га (14,73%). Найменша площа (як і найменша кількість) земельних ділянок сільськогосподарського призначення передається в заставу чи іпотеку.

Результати аналізу щодо транзакцій за елементами ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення у регіональному розрізі України за 2016 р. наведено в таблиці 2.

Так, найбільші площі земель сільськогосподарського призначення, що передавались в оренду в 2016 році зафіксовані в Вінницькій та Полтавській областях, щодо успадкування земельних ділянок то найбільші площі за якими відбувалися такі транзакції знаходились в Кіровоградській та Полтавській областях, за площами проданих земель лідерами є Київська та Хмельницька області. Загалом, найбільші площі земельних ділянок, з якими відбулися транзакції за всіма елементами ринкового обігу сільськогосподарських земель були в Полтавській області, що становить близько 8,3% від загальної площі земель за якими здійснювались транзакції в Україні за 2016 рік. Це свідчить про достатньо розвинений ринок земель сільськогосподарського призначення в цьому регіоні.

Не зважаючи на ряд позитивних моментів у сфері ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення слід відзначити наявність невирішених питань, що стримують розвиток ринку земель [1; 8—10]:

- відсутня консолідована модель розвитку ринку сільськогосподарських земель;
- несформованість інфраструктури ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення;
- відсутність механізму консолідації земельних ділянок та процесу незавершеність розмежування земель державної та комунальної власності;
- неможливість поліпшення технологічних умов використання сільськогосподарських земель внаслідок нераціональних розмірів землеволодінь, черезсмужжя, вкраплення дрібних ділянок інших власників у масиви земель господарств тощо;
- концентрація більшої частини земель сільськогосподарського призначення у власності найменш економічно активної частини сільського населення, що не має належних професійних знань, фінансових та фізичних можливостей займатися землеробською роботою;
- нормативно не врегульовано земельно-рентні відносини, за яких значна частина ство-

рюваної у сільському господарстві земельної ренти не потрапляє на розширене відтворення галузі;

— зниження інвестиційної привабливості вітчизняного аграрного сектора економіки, пов'язане з підвищенням ризику вкладень унаслідок неможливості іпотечного кредитування сільського господарства під заставу земельних ділянок;

— відсутність ефективного інструментарію стимулювання збалансованого використання, збереження, охорони та відтворення земельних ресурсів.

Для того, щоб ринок земель був дієвим та результативним важелем ринкової економіки, слід забезпечити відповідні умови, за яких ймовірний землевласник зможе вільно купувати землю чи здавати її в оренду. Поряд з тим, за інституціональних та економічних трансформацій, формування цього ринку передбачає низку різноманітних перешкод та обмежень, які здійснюють вплив на обрання виду та динаміки транзакцій. В умовах обмеженого режиму дії закону попиту і пропозиції на сільськогосподарські землі, обумовленого інституційними обмеженнями (мораторій на продаж) деякі елементи ринкового обігу земельних ділянок слабо розвинені чи практично відсутні, а інші займають домінуючу позицію в структурі транзакцій на ринку. В свою чергу, саме ці види транзакцій визначають попит та структуру ринку сільськогосподарських земель.

Домінування оренди на ринку земель сільськогосподарського призначення певним чином впливає на формування структури попиту і пропозиції на землю. В таких умовах попит слід розглядати не тільки з позиції земельної ділянки, як ресурсу, але й можливостей ведення на ній господарської діяльності. У цій ситуації право на землю реалізується через форму придбання прав користування нею, як об'єктом господарювання.

Вважаємо за необхідне негайне вжиття наступних заходів, необхідних для ефективного функціонування земельного ринку: провести повну інвентаризацію земель та землекористувань, визначити найбільш цінні в господарському відношенні земельні угіддя, які повинні перебувати під особливою увагою держави; здійснити зонування земель за їх функціональним і цільовим призначенням; провести кадастрову оцінку земель і сформувати електронну базу даних про землекористувачів, сервітути та обтяження земельних ділянок, їх якості та оціночної вартості; організу-

вати створення прозорої, доступної та довготривалої інформаційної бази даних і оперативно статистичної інформації про операції з земельними ділянками, про кон'юнктуру ринку та ринкової ціною землі; розробити і налагодити механізм руху земельних часток і компенсації за них; внести до чинного законодавства зміни, що стосуються зниження податків на доходи від операцій з земельними ділянками та витрат при оформленні угод; створити інфраструктуру земельного ринку, що включає державні та комерційні підприємства та організації, консалтингові організації з оцінки земель, оформлення угод та операцій із земельними ділянками, земельний суд, земельна нотаріат, земельний банк, інститут операторів на ринку, інститут незалежних оцінювачів, страховиків; визначити і реалізувати комплекс заходів і методів по адміністративно-правового та економічного регулювання земельного ринку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Визначено, що базисом ефективного функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення є їх ринковий обіг. Після закінчення мораторію на продаж сільськогосподарських земель і відкриття повноцінного ринку земель необхідним є удосконалення інституту ринкового обігу і перш за все таких його елементів, як успадкування, купівля/продаж та застава. При цьому розвиток цих елементів ринкового обігу сільськогосподарських земель потребує запровадження ефективних регуляторних механізмів де вирішальну роль має відігравати держава.

Тому розвиток державного регулювання ринкового обігу сільськогосподарських земель призначення має передбачити реалізацію таких основних імперативів: встановлення чітких регламентів обігу земельних ділянок; запровадження інструментарію страхування ризиків при здійсненні транзакцій із земельними ділянками; надання особливого статусу безоплатно отриманим земельним ділянкам для ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва, ввівши обмеження щодо їх вільного обігу (використання); запровадження обов'язкових аукціонів щодо продажу державних земель. Застосування такого підходу дасть змогу у подальшому більш системно формувати управлінські заходи щодо регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення.

Література:

1. Лупенко Ю.О., Ходаківська О.В. Наукові засади запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення // Економіка АПК. — 2016. — № 12. — С. 5—15.

2. Шарий Г.І. Удосконалення земельних відносин у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення // АгроСвіт. — 2013. — № 14. — С. 16—21.

3. Ступень Р.М. Сутність ринку земель сільськогосподарського призначення: теоретичні аспекти // Економіка АПК. — 2015. — № 9. — С. 106—110.

4. Добряк Д.С., Шкуратов О.І. Формування і розвиток ринкових земельних відносин на територіях України // Збалансоване природокористування. — 2018. — № 1. — С. 6—17.

5. Мартинюк М.П. Ринок земель сільськогосподарського призначення в Україні: стан та перспективи запровадження // Економіка АПК. — 2017. — № 3. — С. 15—21.

6. Ciaian P., Kancs d'Artis, Swinnen J., Herck K., Vranken L. Institutional Factors Affecting Agricultural Land Markets. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2012. 22 p.

7. Моніторинг земельних відносин в Україні. 2016—2017: статистичний щорічник / Проект "Підтримка прозорого управління земельними ресурсами в Україні". — К.: 2018. — 95 с.

8. Ходаківська О.В., Мартинюк М.П. Розвиток земельних відносин в умовах формування ринкового обігу земель // Економіка і регіон. — 2016. — № 2. — С. 143—148.

9. Stupen R., Stupen M., Stupen O. Prospects of the land-rental relations development in agriculture of Ukraine // Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. — 2018. — Vol. 18. — Issue 3. — P. 441—448.

10. Заяць В.М. Перспективи державного регулювання ринку землі // АгроІнком. — 2008. — № 11—12. — С. 106—110.

References:

1. Lupenko, Yu.O. and Khodakivs'ka, O.V. (2016), "Scientific basis for the introduction of market turnover of agricultural land", The Economy of Agro-Industrial Complex, vol. 12, pp. 5—15.

2. Sharyi, H.I. (2013), "The essence of the land market for agricultural purposes: theoretical aspects", Agrosvit, vol. 14, pp. 16—21.

3. Stupen, R.M. (2015), "The essence of the market for agricultural lands: theoretical aspects", The Economy of Agro-Industrial Complex, vol. 9, pp. 106—110.

4. Dobriak, D.S. and Shkuratov, O.I. (2018), "Formation and development of market land relations in the territory of Ukraine", Balanced nature using, vol. 1, pp. 6—17.

5. Martyniuk, M.P. (2017), "The market of agricultural land in Ukraine: the state and prospects of implementation", The Economy of Agro-Industrial Complex, vol. 3, 15—21.

6. Ciaian, P. Kancs, d'Artis Swinnen, J. Herck, K. and Vranken, L. (2012), Institutional Factors Affecting Agricultural Land Markets, Centre for European Policy Studies, Brussels, Belgium.

7. Monitoring of land relations in Ukraine. 2016—2017: Statistical Yearbook. Transparent management support land resources in Ukraine, Kyiv.

8. Khodakivska, O.V. and Martyniuk, M.P. (2016), "Development of land relations in the conditions of formation of market circulation of lands", Ekonomika i rehion, vol. 2, pp. 143—148.

9. Stupen, R. Stupen, M. and Stupen, O. (2018), "Prospects of the land-rental relations development in agriculture of Ukraine. Scientific Papers: Series Management", Economic Engineering in Agriculture and Rural Development, vol. 18, no.3, pp.

10. Zaiats, V.M. (2008), "Perspektyvy derzhavnoho rehuliuвання rynku zemli", AhroInkom, vol. 11—12, pp. 106—110.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2018 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73